

Kerkbestuurder Bert Jan Rozestraten neemt poolshoogte op de bouwplaats.

Een van de afgebrokkelde raamstijlen, de aanleiding voor de restauratie.

REPORTAGE Restauratie glas-in-lood Laurentiuskerk in volle gang

Mariaraam schittert weer als vanouds

Hoog op de steigers bij de Laurentiuskerk in Heemskerk worstelt glazenier Marije Wolfswinkel met een van de panelen uit het grote Maria-glas-in-loodraam. Het zit vandaag niet mee. Pas na veel schaven, duwen en trekken zit het pas gerestaureerde paneel terug in zijn natuurstenen omlijsting.

Jan Butter

Heemskerk ■ Het volgende paneel is hetzelfde liedje. „Alles is oud en scheef.” Het resultaat is evenwel prachtig. Het Mariaraam, een van de sieraden in de oude kerk, schittert als vanouds. De restauratie van de glas-in-loodramen is in volle gang. Het is

een veelomvattend werk. Al sinds oktober staat de kerk in de steigers, binnen en buiten. Hetgeen zeker tot de bouwvak zal voortduren. Bestuursvoorzitter Bert Jan Rozestraten vertelt dat de mankementen aan het licht kwamen tijdens groot onderhoud in 2018. Gelukkig bleken de zeven kleurrijke hoge ramen achter het hoofdaltaar dik in orde. Zo ook tal van de kleinere

raampartijen her en der. Maar de toestand van een flink deel van het grote glas-in-lood was hoogst zorgwekkend.

Het gaat om in totaal negentien grote ramen. Aan de noord- en voorzijde waar wind en regen huishouden, maar ook aan de meer luwe zuidzijde. Het bevestigingsmateriaal, de zogenoemde brugstaven en windroedes, was aan het roesten, roestwater vervuilde het glas. Veel erger was de natuurstenen omlijsting er aan toe. Diverse betonnen raamstijlen (montants) waren gescheurd of gebroken. Stukken zaten los. Levensgevaarlijk. Je zou een brok op je hoofd krijgen. Rozestraten moet er niet aan denken. De kerk liet meteen vangnetten tegen de gevels spannen.

Sfeerbepalend

Het zijn karakteristieke ramen. Langwerpige, rondingen van boven, uitgevoerd met tientallen kleine ruitjes in vele kleurschakeringen. Eenvoudig, maar sfeerbepalend. Eveneens in slechte staat verkeerden twee raampartijen met religieuze voorstellingen: het grote Mariaraam aan de noordzijde en het grote Laurentiusraam aan de zuidzijde. Allebei kunstwerken en ware blikvangers. Al deze slechte ramen bevinden zich hoog in de muren en zijn dus lastig te bereiken. Ook dat nog.

Er was geen andere keuze dan een ingrijpende restauratie. De ramen zijn onderdeel van het rijksmonument, verwoordt Rozestraten. Het kerkbestuur vroeg offertes aan en ging op zoek naar geld. Een hoop geld. De kosten naderen de vijf ton. Als opsteker vertelt hij dat de provincie Noord-Holland bereid was twintig procent van de kosten

Laurijssen en Everts

Glazenier, tevens kunsthistorica, Marije Wolfswinkel vindt de glas-in-loodramen van de Laurentiuskerk prachtig: Het is allemaal gebrandschilderd glas, ook de ruitjesramen. Dat is heel bijzonder, vertelt ze. Zeker het Mariaraam, in 1957 gemaakt door Jan Everts bevalt haar. „Jan Everts was geïnspireerd door de Cobrabeweging. Hij heeft een wat grove toets, met veel gevoel.” Het Laurentiusraam is van de hand van Lambert Laurijssen, gedateerd in 1934. Hij is tevens de kunstenaar van de zeven grote glasramen achter het hoofdaltaar „Laurijssen is niet zo bekend. Zijn werk is wat stijfjes, maar toch mooi.”

te dragen. Verder kan de kerk putten uit de vaste rijks subsidie. De rest komt uit eigen vermogen, jarenlang door de parochianen bijegebracht met grote en kleine bijdragen. Welnu, financieel moest het lukken. Uiteindelijk kwam groen licht van het bisdom dat bij zulke uitgaven het laatste woord heeft.

De toestand van een flink deel van het grote glas-in-lood in de Laurentiuskerk was hoogst **zorgwekkend**

Een van de bouwvakkers bezig met het voegen van naden.

Zwaar werk bovenop de steiger, zeker als het tegenzit.

Glazenier Marije Wolfswinkel met het centrale paneel van het grote Mariaraam van kunstenaar Jan Everts.

FOTO'S JAN BUTTER

Al maanden zijn medewerkers van aannemer Pronk Bouw op de hoge steigers bezig met de vensters. Het glas is verwijderd, de openingen dichtgetimmerd tegen het inregenen en tocht. De oude raamstijlen waren aan vervanging toe. Het keiharde cementbeton was te slecht om te repareren. Het brokkelde af. Het natuurstenen bovenwerk met zijn ronde vormen, de zogenoemde tracering, blijft wel behouden. Een grondige opknapping van deze rondingen volstaat. De bouwvakkers halen de onderdelen los, vullen scheuren op, zetten de boel terug op hun plaats en vullen gaten. Het diverse ijzerwerk wordt ontroest en behandeld.

Voor de bouwvakkers is het mooi vakwerk, aldus Rozestraten op een rondgang over de steigers. Via de stevig bevestigde ladders klimt hij naar boven. Het is een rustige dag.

Een enkele bouwvakker smeert voegen aan. Goed te zien is welke vensters wel en welke nog geen beurt hebben gehad. De nieuwe stijlen, machinaal gezaagd uit een Bentheimer rots (zandsteen) zijn helderwit. Dit terwijl de oude, gerepareerde traceringen daarboven hun oude grauwe kleur hebben behouden. Dat kleurverschil is een raar gezicht. Het zal gauw genoeg via natuurlijke weg verdwijnen, stelt Rozestraten gerust.

Handwerk

Intussen krijgt het uitgenomen glaswerk een opknapping in het atelier Lichtraamwerk van glazenier Marije Wolfswinkel. Zij en haar medewerkers halen alle glaasjes uit de panelen. Meestal volstaat een sopje. Helaas is er veel breuk, ontstaan bij het verwijderen van het glas uit de – keiharde – omlis-

ting. „Het glas zelf was eigenlijk nog goed. Maar het moest en zou er uit. Superzonde. Een tegenvaller.” Het ene glaasje kan gelijmd, het andere moet vervangen. Niet alle glaasjes zijn indertijd even goed gebrand. Ze krijgen extra kleurstof en gaan samen met de nieuwe glaasjes de oven in. Tot slot worden de raampanelen weer opgebouwd. Alles puur handwerk.

Diverse ruitjesramen zijn al klaar, teruggeplaatst en afgewerkt. Ze zien er schoon, helder en strak uit. Het verse solder glimt. Zo zijn er in de komende weken nog diverse ramen te gaan. Vandaag keert het herstelde Mariaraam terug. Het bestaat uit een tiental grote en kleinere panelen. Rechte en ronde vormen. „Het is zwaar werk. Dat heb je met lood”, vertelt Marije als zij en haar helpende hand Erik met broodje en koffie even uitpuffen in

de bouwkeet. De omstandigheden zijn hoog op de smalle steiger verre van ideaal.

Stressen

Het is afzien vandaag. De gerestaureerde panelen passen niet lekker. Hoe kan dat nou? „Alles is hier oud en scheef”, moppert ze. „De natuurstenen stijlen geven niet mee, het glas evenmin. Je kan niet te veel kracht zetten, want dan breekt de boel.” Stressen dus. Glazenier is een mooi vak, maar nu even niet. Andermaal schaaft Marije een millimeter lood weg. Nog maar eens proberen. Op de steiger in de kerk begeleidt Erik de montage van binnenuit. Na veel wrikken en wroeten zit het raam op zijn plaats. Het gapende gat is dicht en het ziet er meteen lekker uit. Marije: „Het is pas echt mooi als alles is gekit en gevoegd.”

„ Je kan niet te veel kracht zetten, want dan breekt de boel

Een van de voltooide, zeer karakteristieke ruitjesramen, strak in nieuw lood. De raamstijlen zijn nieuw, de tracering erboven is gerestaureerd.